

Põlva ja Võru maakonnaplaneeringu 2030+ ja koostatava Setomaa valla üldplaneeringu analüüs

1.Planeerimisseadusest tulenev alus maakonnaplaneeringuga arvestamiseks

Maakonnaplaneering on üldplaneeringu koostamise alus (PlanS § 55 lg 2). PlanS seletuskiri (SK) lk 103 on selgitatud, et säte aitab selgemalt esile tuua, et üldplaneeringute koostamisel tuleb lähtuda maakonnaplaneeringus toodud nõuetest ja jääda selle raamidesse. Samuti tuleb arvestada toodud üldiseid põhimõtteid, eelkõige kõikehaaravuse ja huvide tasakaalustamise põhimõtet. Kohalikku huvi väljendav planeering peab lähtuma kohalikest huvidest ja olema kooskõlas riiklike huve väljendava planeeringuga ning vajaduse korral teiste ruumilist aspekti väljendavate strateegiliste dokumentidega (PlanS § 10 lg 3). PlanS SK lk 127 on selgitatud, et olemuselt tulenevad üldplaneeringu ülesanded maakonnaplaneeringus käsitletud ülesannetest, minnes nende suhtes täpsemaks. Arvestades, et üldplaneering võib olla konkreetse ehitise rajamise aluseks, võib üldplaneering olla konkreetsete kitsenduste seadmise aluseks.

2.Üldplaneeringu vastavus maakonnaplaneeringule

Tänase Setomaa valla arenguid suunavad kahe maakonna planeeringud. „Võru maakonnaplaneering 2030+“ on koostatud ja kehtestatud maakonnapiirides, mis kehtisid kuni 20.10.2017. Võru maakonnaga liitunud endisel Põlva maakonna territooriumil (sh endine Värskla vald, endine Mikitamäe vald) kehtib Põlva maavanema 18.08.2017 korraldusega nr 1-1/17/676 kehtestatud „Põlva maakonnaplaneering 2030+“ planeeringulahendus. Edaspidi tekstis on Võru ja Põlva maakonnaplaneeringud koos nimetatud kui maakonnaplaneering.

Üldplaneeringu seletuskirjast ei selgu üheselt mõistetavalt, ega ka teemade lõikes ammendavalt, seosed maakonnaplaneeringuga seatud soovitude, põhimõtete ja tingimustega.

Ettepanek: tuua üldplaneeringu ptk 6.8 Seosed maakonnaplaneeringuga ja selle täpsustamine seletuskirja algusesse (enne valla visiooni). Teemade osas, kus suunad ja raamid Setomaa valla arengule seab maakonnaplaneering, on viimasest tulenevad arengusuunad ja nende täpsustamise (ka tõlgendamise) kaalukamad sisulised põhjendused on vajalik üle vaadata ja vajadusel täiendada (vt allpool punktid 2.1 - 2.26). Seejuures on eelnimetatud peatükis otstarbekas viidata üldplaneeringu seletuskirja konkreetsele peatükile, kus on teemat kohapõhiselt sisustatud, täpsustatud või laiemalt põhjendatud. Juhul kui põhjendused tulevad planeeringu lisadest, siis on vajalik tuua üldplaneeringu peatükki neist kõige olulisemad.

Ettepanek tugineb akadeemilise teksti ülesehituse põhimõttele – üldiselt üksikule (strateegiliselt suunalt jõudmine maakasutuse ja ehitustingimusteni), mida on kasutatud ka maakonnaplaneeringute koostamisel. Selline ülesehitus teeb seletuskirja paremini loetavaks ja kasutatavaks.

Üldplaneeringus on asjakohane üheselt mõistetavalt avada, et planeeringule annab raamid ja suuna asustuse ning mitme teise teema osas maakonnaplaneering. Seejuures võib olla tegu maakonnaplaneeringu täpsustamise ja/või muutmise ettepanekuga enamate teemade puhul kui ainult väärtuslikud maastikud ja roheline võrgustik. Kui üldplaneeringu seletuskirjast ei selgu, kas ja kuidas on maakonnaplaneeringuga üldplaneeringule antud ülesanded (sh kaalutlemine, kohapõhine täpsustamine) täidetud, siis võib tekkida küsimus, kas maakonnaplaneeringuga on arvestatud, kas mõnest teemast on loobutud ja milliste põhjendustega.

Maakonnaplaneering seab maakasutuse või arendamise soovitud, põhimõtted ja tingimused (vt ptk 7.1 Mõisted):

- **Maakasutuse või arendamise põhimõte** – maakasutuse juhis, mille järgimist maakonnaplaneering eeldab, kuid mille rakendamisel võib lähtuda kohalikust olukorrast ning selle põhjal tehtud kaalutlustest.
- **Maakasutuse või arendamise soovitus** – maakasutuse juhis või suunis, mille järgimine on vabatahtlik, kuid millega kaasneb positiivse mõjuga areng.
- **Maakasutuse või arendamise tingimus** – maakasutuse juhis, mida maakonnaplaneering käsitleb kohustuslikuna.

Järgnevalt on hinnatud üldplaneeringu seletuskirja sisu vastavust maakonnaplaneeringu teemade järjestuses.

2.1 Keskuste võrgustik

Üldplaneeringu lahendusest/seletuskirjast ei tule välja, kas ja kuidas on maakonnaplaneeringuga seatud põhimõtteid kohalikust olukorrast lähtuvalt kaalutletud ja kavatsetakse rakendada. Sealhulgas, kuidas suhestuvad omavahel üldplaneeringuga määratud keskus/ tiheasutusala ja maakonnaplaneeringuga määratud keskus – toimepiirkond süsteem.

Asustuse arengu suunamisel on maakonnaplaneeringus lähtutud olemasolevast asustusstruktuurist. Keskuste võrgustik moodustub erineva taseme keskustest, mille määramisel on lähtutud töökohtade ja erinevate teenuste paiknemisest, samuti toimepiirkondadest. Arvestatud on funktsionaalsete keskused-toimepiirkond koostoimimise seostega. Keskuste hierarhia lähtub põhimõttest, et madalama taseme keskustest kõrgemale liikudes lisandub teenuseid, mida on antud tasemel oluline pakkuda. Keskuste võrgustik on määratud, et luua eeldused kahaneva elanikkonna tingimustes toimivaks asustusstruktuuriks, kus teenused ja töökohad on koondunud väljakujunenud keskustesse. Keskustega seotakse teedevõrk – liikuvuse põhimõtted.

Setomaa vallale lähim maakondlik keskus on Võru linn ja lähim piirkondlik keskus on Räpina linn. Maakonnaplaneeringuga on määratud kohalikud keskused Mikitamäe, Värskä ja Meremäe. Lähikeskused Saatsa ja Obinitsa ning vahetult Setomaa vallaga piirnev Võõpsu alevik Räpina vallas. **Kohalik keskus pakub kodukoha lähedal esmavajalikke teenuseid. Kohalik keskus võib, kuid ei pruugi olla ka oluliseks kohaliku tasandi töökohtade pakkujaks. Lähikeskus pakub kohaliku keskusega võrreldes suhteliselt väiksemat hulka teenuseid, kuid selle roll on oluline üksikute kodulähedaste teenuste pakkumisel.** Lähtudes maakonnaplaneeringust, tugineb Setomaa valla areng olulisel määral kohalike ja lähikeskuste võrgule, lisaks maakonna keskuslinnadele ning väljaspool maakonda paiknevatele, elanike jaoks tähtsatele keskuslinnadele (eelkõige Tartu, kuid ka Võru ja Põlva). Omaette piirkonna moodustab endine Värskä vald, mille elanikud kasutavad erinevate keskuste teenuseid, kuulumata ise otseselt ühegi keskuslinna toimepiirkonna koosseisu.

Maakonnaplaneering seab **põhimõtted** keskustes asuvate teenuste ja töökohtade kättesaadavuse tagamiseks. Setomaa vallas on nimetatud põhimõtted olulised eelkõige siirdevööndi ja äärealade osas.

Ettepanek: tuua üldplaneeringu seletuskirjas välja võrdlev (näiteks tabelina, skeemi ja tekstina) teave, kuidas on maakonnaplaneeringuga seatud keskus-toimepiirkond süsteemi põhimõtteid kohalikust olukorrast lähtuvalt kaalutletud ja kuidas suhestub üldplaneeringuga määratud keskus / tiheasutusalala / kompaktse asutusega ala / kompaktse hoonestusega ala maakonnaplaneeringuga määratud keskus – toimepiirkond süsteemiga.

2.2 Ettevõtlus ja töökohad

Maakonnaplaneering seab **põhimõtted** ettevõtluskeskkonna arendamiseks ja töökohtade paiknemiseks.

Ettepanek: tuua üldplaneeringu seletuskirjas välja, millised on Setomaa valla kontekstis olulised ettevõtluskeskkonna ja töökohtade paiknemise põhimõtted, kuidas on maakonnaplaneeringu põhimõtteid kohalikust olukorrast lähtuvalt kaalutletud, täpsustatud ja rakendatud.

2.3 Teenused

Maakonnaplaneeringuga on määratletud keskuste tasemele vastavad teenused, mida on soovitatav antud tasemel minimaalselt pakkuda. Planeeringus toodud koos toimivad keskused täiendavad teineteist, mistõttu antud taseme teenused võivad jaguneda mitme keskuse vahel.

Setomaa valla eripäraks on olulisel määral väiksemate ja kohaliku tasandi keskuste võrgule tuginev areng.

Ettepanek: tuua üldplaneeringu seletuskirjas välja, millised on Setomaa valla strateegilised suunad ja prioriteedid teenuste osutamisel vastavalt maakonnaplaneeringus määratud ja omavalitsuse poolt täpsustatud keskuste tasemele, sh omavalitsuse poolt lisatud madalama taseme keskuste / tiheasutusalade lõikes. Seejuures koos seostega, kuidas teenuste võimaldamine ja selleks vajaliku taristu arendamine on toetatud seatud maakasutus- ja ehitustingimustega.

2.4 Maaline piirkond

Maaline piirkond on maakonnaplaneeringu mõistes valdavalt hajusa asustustriga ala, kusjuures üldises hajusas mustris esineb väiksemaid kompaktse iseloomuga asutuse koondumiskohti (nt alevikud, tihedamad külakeskused jmt). Maalise piirkonna ruumilist arengut suunatakse üldplaneeringuga. Maakonnaplaneering seab **tingimused maalisel piirkonnas** (tingimus on maakasutuse juhised, mida maakonnaplaneering käsitleb kohustuslikuna).

Maakonnaplaneeringu mõistes on Setomaa vald tervikuna määratletud maalisel piirkonnana.

Ettepanek: tuua üldplaneeringu seletuskirjas välja, kuidas suhestub maakonnaplaneeringu maaline piirkond üldplaneeringu hajaasutuse - tiheasutuse käsitlemisega? Kuidas on maakonnaplaneeringus seatud tingimusi rakendatud ja kohapõhisest vajadusest täiendatud või täpsustatud?

Ühtlasi väärivad selgitamist, kas on arvestatud kehtivate detailplaneeringute analüüsiga, kas ja millist sisendit analüüs koostatavasse üldplaneeringusse annab. Sealhulgas, kas detailplaneeringute seas on planeeringuid, mis ei vasta „Võru maakonnaplaneeringus 2030+“

peatükis 2.3 *Maaline piirkond* väljatoodud punktides 3, 4 ja 5 kirjeldatud tingimustele? Kas on kaalutud selliste detailplaneeringute asjakohasust, kas on vajadus algetada kehtetuks tunnistamise protsesse?

Asjakohane oleks leida üldplaneeringu lisast 2 „Ülevaade vallast“ ka ülevaade seniste planeeringute (ÜP, DP) elluviimisel toimunud ruumilistest arengutest, sh millised on näiteks kehtivad tingimused, mida õigusliku järjepidevuse huvides uude planeeringusse üle kanda jms.? Soovitatav on tuua üldplaneeringu seletuskirjas välja, kas ja millised üldplaneeringud uue üldplaneeringu kehtestamise järgselt muutuvad kehtetuks.

Maalises piirkonnas tingimuste seadmisel kasutada juhendi „[Nõuandeid üldplaneeringu koostamiseks](#)“ (Nõustik) [lisa 3, mis käsitleb planeeringutingimuste seadmist maalises asustuses](#).

2.5 Suunised detailplaneeringu koostamise kohustusega alade ja juhtude määramiseks üldplaneeringutes

Maakonnaplaneering annab **suunise** detailplaneeringu koostamise kohustusega alade ja juhtude määramiseks üldplaneeringutes.

Ettepanek: selgitamist vajab, kas üldplaneeringu lahenduse koostamisel kaaluti detailplaneeringu koostamise kohustust väärtuslikel maastikel ja rohelises võrgustikus.

2.6 Väärtuslikud maastikud

Maakonnaplaneering **määrab** (varasema maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu alusel) väärtuslikud maastikud neljas tähtsusklassis (riiklik, maakondlik võimalik riiklik, maakondlik, kohalik). Maakonnaplaneering seab: 1) **põhimõtted** väärtuslike maastike säilitamiseks, seejuures mitmes kategoorias: arhitektuurilise ja maastikulise miljöö säilitamiseks, kauni vaatega kohtade hoidmiseks, uute rajatiste ja joonehitiste kavandamiseks ning maastikuarhitektuurilise sobivusega arvestamiseks, alade heakorrastamiseks, põllumajandusmaastike kasutuses hoidmiseks, maardlatega kattumise juhiks; 2) **soovitused** väärtuslike maastike säilimiseks (ja väärtuste suurendamiseks).

Üldplaneeringu lisast 2 „Ülevaade vallast“ selgub: Setomaa vallas asub kümme väärtuslikku maastikku, mis on üsna erineva iseloomuga. Üldplaneering (ptk 2) seab maastikele, võrreldes maakonnaplaneeringuga, üldistatavad tingimused, mis eeldavad olemasolevate väärtustega arvestamist ja nende säilitamist.

Seletuskirjast ei selgu maastike nimed, ega neile iseloomulikud väärtused.

Soovitame kohapõhisusest ja üldplaneeringu kasutusmugavusest lähtuvalt seletuskirjas nimetada väärtuslikud maastikud ning kirjeldada kompaktset tunnused, millest igäühe väärtused moodustuvad. Kohapõhine lähenemine ei saa olla üldplaneeringu jaoks ülemäära koormav kuna annab võimaluse üldplaneeringu seletuskirja kaudu väärtused võimestada. Edaspidi projekteerimistingimuste andmisel ning detailplaneeringu lähteülesannete koostamisel on kergesti leitav alus otsuste kaalutlemiseks ning hindamiseks, milliseid väärtusi on asukohas vaja säilitada. Samuti annab see maaomanikele parema ettekujutuse, milliste väärtustega oma kinnistul arvestada. Väärtuseid on varem kirjeldatud näiteks [maakonnaplaneeringu lisa](#) „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“.

Kättesaadav maakonnaplaneeringute veebilehelt: <https://maakonnaplaneering.ee/maakonna-planeeringud>.

Ettepanek: Lisada üldplaneeringu seletuskirja lisa 2 „Ülevaade vallast“ toodud oluline teave: *Üldplaneeringuga ei ole tehtud ettepanekuid täiendavate väärtuslike maastike määramiseks ega piiride täpsustamiseks, kuna sellekohane vajadus puudub, maakonnaplaneeringuga määratud alad on sobivad. Väärtuslike maastike kasutustingimusi on ajakohastatud ning kohalikest vajadustest tulenevalt täpsustatud.*

Samas on üldplaneeringu lisa 2 nimetatud, et kohaliku tähtsusega Tuderna-Hanikase maastik, mis suuremas osas paikneb Võru valla territooriumil, kattub Setomaa valla piirides osaliselt Piusa-Obinitsa maakondliku tähtsusega väärtusliku maastikuga. **Leiame, et maastike omavahelise kattumise vältimiseks on otstarbekas üldplaneeringuga piire täpsustada.**

2.7 Kultuuripärand

Maakonnaplaneeringu mõistes on kultuuripärandiks kultuurimälestised, XX sajandi väärtusliku arhitektuuripärandi objektid ja pärandkultuuriobjektid. Kultuuripärandi osaks on ka traditsiooniline elulaad ja seda võimaldav inimtekkeline keskkond. Kultuuripärandit kätkevad objektid, alad ja elulaad on oma unikaalsuses oluliseks kohatunde ja paigaidentiteedi osaks. Maakonnaplaneeringud seavad **põhimõtted** kultuuripärandi kaitsmiseks ja kasutamiseks. Juhime tähelepanu, et üheks põhimõtteks on keskustes kultuuriteenuste (kohalikud kultuuriüritused on Setomaale väga iseloomulik osa) osutamise taristu olemasolu ja kättesaadavus.

Üldplaneeringu ptk 4 *Väärtuslikud alad ja piirangud* alguses toodud lausest: *Need tulenevad kehtivatest õigusaktidest, kõrgema tasandi planeeringutest ja üldplaneeringuga määratud täiendavatest tingimustest*, on otstarbekas loobuda. Seevastu võib **maakonnaplaneeringust tulenevate arengusuundade peatükki lisada, et üldplaneeringu lahenduse koostamisel kaalutleti maakonnaplaneeringuga seatud põhimõtteid ja et neid on kohalikust olukorrast lähtuvalt täiendatud ning täpsustatud.** Seejuures viitega peatükile 4, kus on toodud täpsustatud tingimused.

Peatükis *Üldised tingimused kultuuripärandile* palume nimetada alad, kus uute arheoloogiliste leidude ilmsikstuleku tõenäosus võib olla suurem, otse tingimuste plokis, mitte joonealuses märkuses. Tegu on olulise informatsiooniga, mis jääb praegu varju.

2.8 Roheline võrgustik

Maakonnaplaneering **määrab** roheline võrgustiku. Maakonnaplaneeringu roheline võrgustik koosneb tugialadest (tuumaladest) ja koridoridest, mis on ühendatud koos toimivaks tervikuks. Tugialad (tuumalad) on ümbritseva keskkonna suhtes kõrgema väärtusega looduslad, millele valdavalt tugineb roheline võrgustiku toimimine. Koridorid tagavad võrgustiku sidususe ja terviklikkuse. Maakonnaplaneeringus on võrreldes varasema teemaplaneeringuga täpsustatud roheline võrgustiku piire ja **määratud** kaasajastatud **tingimused** roheline võrgustiku toimimise säilimiseks.

Maakonnaplaneering delegerib üldplaneeringule roheline võrgustiku piiride täpsustamise. Üldplaneeringu ülesanne on rohevõrgustiku toimimist tagavate tingimuste täpsustamine ning sellest tekkivate kitsenduste määramine (PlanS § 75 lg 1 punkt 10). Nimetatud ülesande lahendamiseks leiab juhtnööre „[Nõuandeid üldplaneeringu koostamiseks](#)“ ptk 4.5 *Roheline*

võrgustik ning „[Rohevõrgustiku planeerimisjuhendist](#)“. Eriti soovitame kasutada viimases toodud kontrollküsimustikke.

Ettepanek: tuua maakonnaplaneeringust tulenevate arengusuundade peatükis juba seletuskirja alguses, välja oluline teave peatükist 4.11 *Rohevõrgustik: Üldplaneeringu raames on Võru ja Põlva maakonnaplaneeringutes määratletud rohevõrgustikku tänase Setomaa valla vajadustest lähtuvalt täpsustatud. Täiendavalt on lisatud uued rohealad rohevõrgustiku sidususe paremaks tagamiseks. Põhjalikum metoodika on antud Setomaa rohevõrgustiku analüüsis, mis on planeeringu lisa 1. Rohevõrgustiku koosseisus käsitletakse ka sinivõrgustikku.*

Ettepanek: täpsustada mõiste *roheala* tähendust antud kontekstis. Joonisel 4 „Väärtused ja piirangud“ ei ole leppemärkide põhjal otsustades rohealasid määratud. Küll on planeerimisseaduses ülesanne väärtuslike /.../, rohealade, /.../ määramine ning nende kaitse- ja kasutustingimuste seadmine (PlanS § 75 lg 1 punkt 14). Kuigi rohealad omavad olulist rolli eriti detailsema tasandi rohevõrgustikus, on rohevõrgustiku määratud elementide kontekstis ilmselt asjakohasem kasutada mõistet *tugiala*, kus tugiala ei võrdu rohealaga.

Üldplaneeringu lisa 1 „Setomaa valla rohevõrgustik“ on defineeritud mõiste *astmelaud* kui eraldi paiknev *roheala* laik. Korrektsem oleks defineerida astmelaud kuulumise järgi koridoride, ribastruktuuride ehk nn siduselemendi hulka. Rohelise võrgustiku koridorid on enamasti oma vormilt riba- ja joonstruktuurid, ent erijuhul võivad olla saarekestena astmelaudade jada. Seega on astmelaud või astmelaudade jada pigem üks rohelise koridori (siduselemendi) tüüp. Vt ka [rohelise võrgustiku metoodika 2002](#), lk 11 ja lk 27.

Üldplaneeringu seletuskirjas ptk 4.11 on toodud rohevõrgustiku üldised tingimused, tingimused tugialal ja tingimused rohekoridoris. Üldplaneeringu joonis 4 „Väärtused ja piirangud“ ei erista rohelise võrgustiku koridore ega tugialasid.

Ettepanek: eristada joonisel 4 tugialad ja rohevõrgustiku koridorid värviga ja vastava tähisega (traditsiooniliselt T ja K), et oleks üheselt mõistetav, millistel aladel seatud tingimused rakenduvad. Samuti palume lisada teave rohevõrgustiku elementide hierarhiliste tasemete jaotuse kohta seletuskirja ptk 4.11 ja tähistada joonisel 4 tugialad ning koridorid, sh astmelaud, vastava järgu indeksiga. Tuginedes üldplaneeringu lisale 1 „Setomaa valla rohevõrgustik“ on vastav teave olemas. Rohevõrgustiku hierarhia on välja toodud ka maakonnaplaneeringu rohevõrgustiku teema eeltöös, mis on leitav [siit](#). Seos linkiga Ptk 4.11 on toodud tingimus: *Looduslike ja/või pool-looduslike alade osatähtsus ei tohi langeda alla 90% tugiala pindalast.* Juhime tähelepanu, et ainuüksi looduslike ja poollooduslike alade protsent ei võimalda üldplaneeringu tasandil tagada rohevõrgustiku toimivust. Ka [Rohevõrgustiku planeerimisjuhendis](#) (2018) lk 54 on toodud: *Nt ei saa pidada heaks üksnes nõuet säilitada 90% tugialast looduslikuna, kuna tugialal asuva kinnistu omanikul pole ülevaadet sellest, mida on teinud või plaanivad teha teised kinnistuomanikud; samuti ei pruugi sellist ülevaadet olla nt Maanteeametil teede planeerimisel. Tegemist on üleriigilises planeeringus Eesti 2030+ seatud üldprintsipibiga, mida tuleks konkreetsemate tingimuste abil täpsustada.*

Ettepanek: täpsustada 90 % tingimust läbi teiste üldplaneeringus seatavate tingimuste, nii et seatavad tingimused koosmõjus tagavad üldplaneeringu elluviimisel (sh selle alusel ehitustegevuse kavandamisel), et looduslike ja poollooduslike alade osatähtsus rohevõrgustikus ei langeks alla maakonnaplaneeringus seatud protsendi. Ühtlasi peab

olema üldplaneeringu ülevaatamisel võimalik hinnata, kas rohevõrgustik toimib (sh üheks indikaatoriks saab olla looduslike ja pool-looduslike alade protsent). Tulenevalt eeltoodust, **palume selgitada, kuidas on üldplaneeringus mõistatud looduslikku ja pool-looduslikku ala.**

Selgitada, kuidas suhestuvad omavahel rohevõrgustikule seatud tingimused peatükis 4.11 ja lisas 1 „Setomaa valla rohevõrgustik“ toodud tingimused. Samuti üle vaadata ptk 4.11 seatud tingimuste sisu arvestades rohevõrgustiku elemendi hierarhilist staatust ja elemendi eesmärgi. Kuna see võib saada edaspidi oluliseks kaalutlemise kriteeriumiks projekteerimistingimuste andmise ja detailplaneeringu lähteülesande koostamisel. Näiteks rohekoridorile on seatud tingimus: *Arendustegevuste rohevõrgustikku lubamise kaalumisel ja vastavate mõjude hindamisel tuleb lähtuda konkreetsest rohevõrgustiku elemendist ja selle eesmärkidest.* **Kui üldplaneeringu seletuskirjas (või selle lisas) ei ole rohevõrgustiku elementide eesmärgid kirjeldatud, siis millal ja millise menetluse läbi iga konkreetse elemendi eesmärgid selgitatakse?** Selgitada, kuidas tugialadel asustuse laienemine või maakasutuse oluline muutmine erandkorras saab olla põhjendatud. Kuivõrd rohevõrgustikule on olemuslik, et asustus suunatakse planeeringuga võrgustikust, eriti tugialadelt, eemale (siin ei ole silmas peetud olemasoleva majapidamises kõrvahoone rajamist või laiendamist). Rohevõrgustiku püsiva toimimise eelduseks on sobiva maakasutuse (juhtotstarbe) stabiilsus pikemas perspektiivis (vt Nõustik ptk 4.5). **Peatükis 4.11 jääb ebaselgeks, kas sinivõrgustik hõlmab nii vooluveekogusid kui ka nende kaldaala ning kas sinivõrgustik on eraldiseisev kategooria rohevõrgustiku sees või viimasesse integreeritud.** Vaata näiteks tingimus: *Vältida paisude rajamist rohekoridori staatuses olevatele vooluveekogudele, kui see halvendab rohekoridori toimimist.*

2.9 Puhkealad

Maakonnaplaneering määratleb **Värskas piirkonnas** olulise maakondliku puhkepiirkonnana. Lisaks näeb maakonnaplaneering kõrge puhkeväärtusega piirkondadena väärtuslikke maastikke. Puhkealadena käsitletakse ka supluskohti ja supelrandu, viimased on näidatud sümbolina maakonnaplaneeringu joonisel 2, sh **Setomaal Väike-Rõsna külas Värskas lahe kaldal.**

Võru maakonnaplaneering seab **tingimused** puhkealade kavandamiseks, Põlva maakonnaplaneering seab **tingimused** väärtuslikel maastikel puhkealade kavandamiseks. Üldplaneeringu ülesanne on supelranna ala määramine (PlanS § 75 lg 1punkt 7), ja seda on Setomaa valla üldplaneeringuga tehtud.

Ettepanek: tuua üldplaneeringu seletuskirjas välja, kuidas on maakonnaplaneeringuga seatud tingimusi kohalikust olukorrast lähtuvalt kaalutletud, täpsustatud ja rakendatud.

Üldplaneeringu seletuskirjas ptk 3.6.4. *Puhke ja looduslik maa-ala* on toodud tingimus: *Avalikud juurdepääsud tuleb tagada maakasutuse joonisel kajastatud supluskohtadele.* Juhime tähelepanu, et maakasutuse joonisel on toodud supelranna maa-ala, mitte supluskoht.

1.10 Veealad

Maakonnaplaneering seab **tingimused** veealade kasutamiseks ja kaitsmiseks. Muuhulgas on tingimus, et üldplaneeringu lahendusega tuleb tagada juurdepääs supluskohtadele ja planeerida piisaval arvul juurdepääse kallasrajale. Samuti on toodud tingimus täpsustada meetmeid,

millega vältida ühelt poolt üleujutusest tingitud vara kahjustumist, teisalt üleujutava veekogu reostumist.

Ettepanek: tuua üldplaneeringu seletuskirjas välja, kuidas on maakonnaplaneeringuga seatud tingimusi kohalikust olukorrast lähtuvalt kaalutletud, täpsustatud ja rakendatud.

Üldplaneeringu seletuskirja ptk 4.15 *Veeala* on käsitletud nii pinna- kui ka põhjavett. Mis ei ole kooskõlas peatüki pealkirjaga. Veeala on üldplaneeringu kontekstis mõisteta pigem konkreetse pinnaveekoguna (ja seda ala mõistes).

Ptk 4.15 on toodud tingimus: *Kallasrajale tuleb kavandada piisaval arvul ning sobivates asukohtades avalikud juurdepääsud (tehnilise taristu joonis). Kohaliku omavalitsuse üksus peab planeeringutega tagama avaliku juurdepääsu kallasrajale. Kaldaomanik või valdaja peab tagama kallasrajale juurdepääsu planeeringuga kehtestatud tingimustel.* Tehnilise taristu jooniselt selgub, et avalikud juurdepääsud on juba üldplaneeringuga kavandatud (jooniselt paraku väga halvasti loetavad ja maakasutusega seostamata ei anna edasi olulist konteksti). Üldplaneeringu ülesanne on kallasrajale avaliku juurdepääsu tingimuste määramine (PlanS § 75 lg 1 punkt 11). Seega ei ole asjakohane seletuskirjas kasutada sõnastust, mida üldplaneering peab tegema, vaid kuidas üldplaneering on ettenähtud ülesanded täitnud.

Ettepanek: Tulenevalt eeltoodust vaadata ptk 4.15 veelkord üle ja kaaluda seal käsitletud teemade teistsugust jaotamist ja sisukamat käsitlemist. Tuua välja kallasrajale juurdepääsu tingimused, mida kaldaomanik peab järgima.

Ühtlasi leiame, et üldplaneeringu seletuskirjas on asjakohane nimetada suurte üleujutusala-dega siseveekogud ja millistes külates võib üleujutus ohustada.

Ettepanek: tuua välja üheselt mõistetavad tingimused üleujutusega alade kasutamise kohta, sh maakonnaplaneeringus toodud asjakohased tingimused (juhised, mida maakonnaplaneering käsitleb kohustuslikuna). Maakonnaplaneering seab ka **tingimused** riskiallikest tuleneva ohuga arvestamiseks, sealhulgas tuleb üleujutusala-del ehitustingimuste seadmisel arvestada üleujutusriskiga. Ehitustegevusele peavad eelnema vajalikud uuringud ning meetmete väljatöötamine, et tagada nii ehitise püsivus kui ka looduslike protsesside jätkumine. Samuti on oluline välja tuua seos, kuidas seatud tingimused jõuavad edaspidi projekteerimistingimustesse ja detailplaneeringu lähteülesandesse.

2.11 Põhjavesi

Soovitame üldplaneeringu seletuskirjas täpsustada, kuidas arvestatakse põhjavee kaitse tingimusi edaspidi projekteerimistingimuste andmisel ja detailplaneeringute lähteülesannetes.

2.12 Väärtuslik põllumajandusmaa

Maakonnaplaneering annab käsitle, mis on kohalike omavalitsuste kaalutluse aluseks väärtusliku põllumajandusmaa määramisel ning selle kaitse- ja kasutustingimuste seadmisel. Maakonnaplaneering seab ka **tingimused** väärtuslike põllumajandusmaade kasutamiseks.

Tuua üldplaneeringu seletuskirjas välja, et üldplaneeringu lahenduse koostamine tugineb maakonnaplaneeringule koos viitega üldplaneeringu peatükile 4.14, kus on maakonnaplaneeringuga seatud tingimusi kohalikust olukorrast lähtuvalt täiendatud ning täpsustatud.

2.13 Maavarad

Maakonnaplaneering seab **tingimused** maardlate kasutamiseks. Üldplaneeringu ülesanne on maardlatest ja kaevandamisest mõjutatud aladest tekkivate kitsenduste määramine (PlanS § 75 lg 1 punkt 15).

Üldplaneeringu seletuskirjas võiks paremini olla eristatud tingimused, mis puudutavad laiemalt maardlatest mõjutatud alade kasutust.

2.14 Maanteed

Maakonnaplaneering seab **põhimõtted** maanteevõrgu arendamisel ja **tingimused** maanteevõrgu arendamisel. Üldplaneeringu ülesanne on transpordivõrgustiku ja muu infrastruktuuri, sealhulgas kohalike teede, raudteede, sadamate ning väikesadamate üldise asukoha ja nendest tekkivate kitsenduste määramine (PlanS § 75 lg 1 punkt 1). Samuti tänava kaitsevööndi laiendamine (PlanS § 75 lg 1 punkt 8).

Üldplaneeringu seletuskirjas on **asjakohane tuua välja teedevõrgu seosed keskustega, teenustega ja töökohtadega. Tugevdamist väärivad seosed liikuvuse üldiste põhimõtetega.**

2.15 Raudtee

Maakonnaplaneering seab **põhimõtted** raudteevõrgu arendamisel ja **tingimused** raudteevõrgu arendamisel. Üldplaneeringu kontekstis oluline tingimus, mida ruumiotsustes arvestada on siduda raudteeliiklus teiste transpordiliikidega (bussidel põhinev ühistransport, autoliiklus, kergliiklus), rajada selleks vastav taristu (peatused, pargi-ja-reisi parklad, jalgrattaparklad, ühendusteel).

Vajadused, mida üldplaneeringus käsitleda, selguvad eelkõige koostöös taristu valdajaga. Üldplaneeringu seletuskirjas väärivad tugevdamist seosed liikuvuse üldiste põhimõtetega.

2.16 Veeteed ja sadamad

Maakonnaplaneering seab **põhimõtted** väikesadamate, paadisildade ja lautrikohtade arendamisel. Seejuures on üldplaneeringu kontekstis olulised põhimõtted: *Põlva maakonnaplaneeringuga väärtustatakse ajaloolist Võõpsu väikesadamat, mistõttu on oluline säilitada Võhandu suue kuni Võõpsu sillani laevatatava veekoguna; Väiksemad paadi- ja kodusadamad, lautri/sildumiskohad kavandatakse üldplaneeringutega ning neile tagatakse avalikud juurdepääsud.*

Üldplaneeringu ptk 5.1.9 *Veeliiklusrajatis* tingimus: *Avalikult kasutatava objekti juurde tuleb tagada avalik juurdepääs. Juurdepääs kavandada võimalusel ajaloolise tee kaudu – jääb veidi sisutuks. Üldplaneering ongi see instrument, millega seatakse tingimused, mis tagavad avaliku juurdepääsu.*

2.17 Lennuväljad

Põlva maakonnaplaneering toob välja olemasoleva kopteriväljaku Värskas lahes Sosna saarel.

Üldplaneeringu joonisel 3 *Tehniline taristu* on kopteriväljak sümboliga tähistatud, ent seletuskirjast ei selgu, millega on tegemist. Kuna üldplaneeringu joonised ja seletuskiri peavad olema kooskõlas ja n.-ö. rääkima ühte keelt, siis on asjakohane seletuskirjas selgitada kopteriväljaku eesmärki ja rolli. Isegi kui kopteriväljakule otseselt tingimusi ei rakendu, võib

olla edasiste otsuste kaalutlemiseks teatud kontekst vajalik. Samuti ei pruugi kõik üldplaneeringu lugejad teada, millega on tegu.

2.18 Kergliiklusteed

Maakonnaplaneeringuga **on planeeritud** kergliiklusteed, seejuures on täiendatud varem maakonnaplaneeringu teemaplaneeringuga kavandatud kergliiklusteid. Maakonnaplaneering seab **põhimõtted** kergliiklusteede kavandamisel.

Põlva maakonnaplaneering seab **kriteeriumid** kergliiklusteede trasside asukohtade määramiseks. Samuti nimetab kergliiklusteede planeerimise esmatähtsa põhimõttena võrgustiku turvalisuse, selguse, ühtluse ja pidevuse.

Ettepanek: tuua üldplaneeringu seletuskirjas maakonnaplaneeringust tulenevate arengusuundade peatükis välja, et üldplaneeringu lahenduse koostamine tugineb maakonnaplaneeringule koos viitega üldplaneeringu peatükile 5.1.4 *Jalg- ja jalgrattateed*, kus on maakonnaplaneeringuga seatud tingimusi kohalikust olukorrast lähtuvalt täiendatud ning täpsustatud. Soovitame täiendada üldplaneeringu ptk 5.1.4 Põlva maakonnaplaneeringus toodud kriteeriumitega ja kergliiklusteede (jalg- ja jalgrattateede) esmatähtsa põhimõttega. Samuti oleks on **asjakohane täiendada üldplaneeringu seletuskirja** seostega keskuste võrgustiku (tiheasutusalade), teenuste ja töökohtade ning liikuvuse üldiste põhimõtete vahel.

2.19 Ühistransport

Maakonnaplaneering seab **põhimõtted** ühistranspordi arendamisel.

Üldplaneeringu ptk 5.1.6. *Ühistransport* on toodud ruumilist mõju omavad põhimõtted, mida tuleb seda valdkonda arendades arvestada. **Soovitame täiendada üldplaneeringu ptk 5.1.6 ja/või liikuvuse peatükki** ühistranspordi olulisusest seoses teenuste tagamise ja töökohtade hoidmisega maapiirkondades (toimepiirkondades). Samuti **väärib väljatoomist** maakonnaplaneeringu põhimõtte, et liikumine ühistranspordipeatusesse peab olema võimalikult lihtne, ohutu ja mugav (nt kõnnitee, tänavavalgustus, kergliiklustee/rada, parklad). Soovitame **kaaluda** maakonnaplaneeringus toodud põhimõtte - pargi-ja-reisi parkla (nii autodele kui jalgratastele) rakendamist suuremate bussi-/raudteejaamade kontekstis. Põhimõttega sobib üldplaneeringus täiendada, kas ptk 5.1.7 *Parkla* või liikuvuse põhimõtete osa.

Palume tuua üldplaneeringu seletuskirjas maakonnaplaneeringust tulenevate arengusuundade peatükis välja, et üldplaneeringu lahenduse koostamine tugineb maakonnaplaneeringule.

2.20 Elektrivõrk

Maakonnaplaneeringu lahendus kajastab põhimõttelise suunana **Tartu-Gulbene 330 kV** kõrgepingeliini võimaliku kulgemise. Trassi täpsem kulgemine selgub edaspidi täiendava planeeringu koostamise tulemusena. Tartu-Gulbene ühendusliini jaoks vajaliku trassikoridori kulgemine võib edasiste tööde käigus muutuda tulenevalt täpsustuvatest vajadustest ja tingimustest, st ka oluliselt erineda maakonnaplaneeringus kajastatust.

Maakonnaplaneering seab elektrivõrgu arendamise **põhimõtted** ja elektrivõrgu arendamise **tingimused**. Sealhulgas on üldplaneeringu koostamisel oluline teha koostööd Eesti elektrienergia põhivõrgu valdajaga (Elering AS), selgitamaks välja Tartu-Gulbene ühendusliini kavandamise ajakohane seis ning üldplaneeringus arvestamise vajadus.

Ettepanek: täiendada üldplaneeringu ptk 5.2.1. *Elektrivarustus* põhivõrgu valdajaga tehtud koostöö tulemusel välja selgitatud 330 kV kõrgepingeliiniga arvestamise vajadusest. **Tuua üldplaneeringu seletuskirjas välja, põhjendatud seisukoht Tartu-Gulbene ühendusliini kavandamise osas.**

Juhime tähelepanu, et juhul kui kõrgepingeliini kavandades on sellel kattuvus või lähedus Natura 2000 alaga, siis Riigikohtu lahenditest tulenevalt ei saa lükata üldplaneeringus toodud tegevuste puhul Natura hindamist järgnevatesse etappidesse. Olenemata sellest, kas objektid on kohaliku omavalitsuse või riigi soov. Seega isegi kui maakonnaplaneeringust üldplaneeringusse ületoodavate objektide puhul mingeid sisulisi täpsustusi tehtud pole, aga pole ka võimalik välistada kavandatava tegevuse olulist mõju Natura ala kaitse eesmärkidele, **tuleb Natura asjakohane hindamine läbi viia üldplaneeringu menetluses.** Vaata Rahandusministeeriumi seisukohakirja selles küsimuses [siin](#). Sama kehtib kõikide üldplaneeringus kavandatud objektide kohta.

2.21 Ühisveevärk ja -kanalisatsioon

Üldplaneeringu ptk 5.2.2. *Veevarustus ja –kanalisatsioon* on toodud tingimused. **Seletuskirja täiendada seosega**, kuidas nimetatud tingimustega arvestatakse projekteerimistingimuste andmisel ja detailplaneeringu lähteülesannete koostamisel.

2.22 Sidevõrgud

Maakonnaplaneering seab sidevõrgu arendamise **põhimõtted**, mis on väga üldised. Otsest ülesannet üldplaneeringule ei anta.

2.23 Taastuvenergeetika

Maakonnaplaneering seab taastuvenergeetika arendamise **põhimõtted** ja taastuvenergeetika arendamise **tingimused**.

Ettepanek: tuua üldplaneeringu seletuskirjas välja, et üldplaneeringu lahenduse aluseks on maakonnaplaneering, koos viitega peatükkidele, kus on tingimusi kohapõhiselt täpsustatud.

2.24 Jäätmete ladestamine

Maakonnaplaneering seab jäätmehoolduse arendamise **põhimõtted**. Sealhulgas on põhimõte - üldplaneeringute koostamisel arvestada Keskkonnaministeeriumi algatusel koostatud programmi „Jääkreostusobjektide inventariseerimine“ tulemustega.

Üldplaneeringu ptk 5.2.10. *Jäätmekäitlus* ei selgu, kas ja millistes piirkondades Setomaa vallas esineb jääkreostust (suletud jäätmehooldajad jms) ja kas selliseid alasid on kavas võtta kasutusele muuks otstarbeks. Jääkreostusobjektidega seonduvad infomaterjalid ja dokumendid on kättesaadavad [Keskkonnaregistri avalikus teenuses](#).

2.25 Riigikaitse ja turvalisus

Ettepanek: Täiendada üldplaneeringu seletuskirja maakonnaplaneeringuga seatud **tingimustega**. Muuhulgas täpsustatakse üldplaneeringute raames riigikaitse ehitiste piiranguvööndite ulatust. Üldplaneeringu seletuskirjast ei selgu teavet riigikaitse ehitiste ega piiranguvööndite kohta.

2.26 Riskiallikad

Maakonnaplaneering seab **tingimused** riskiallikest tuleneva ohuga arvestamiseks. **Arvestada seatud tingimustega üldplaneeringu vastavates teemapeatükkides.** Riskiallikeks on muuhulgas üleujutusala, kus tuleb arvestada nii planeeringu kui ka ehitusloa tasandil „Ida-Eesti vesikonna üleujutusohuga seotud riskide maandamiskavas“ toodud meetmetega; ehitustegevusele peavad eelnema vajalikud uuringud ning meetmete väljatöötamine, et tagada nii ehitise püsivus kui ka looduslike protsesside jätkumine